

CONCURSURI DE CANTO DIN ROMÂNIA – OPORTUNITĂȚI DE DEZVOLTARE A CARIEREI PENTRU ELEVI ȘI STUDENȚI

ROMANIAN SINGING CONTESTS – CAREER DEVELOPMENT OPPORTUNITIES FOR STUDENTS AND UNIVERSITY STUDENTS

LIGIA FĂRCĂȘEL¹⁸,

doctor, cercetător științific,

Universitatea Națională de Arte *George Enescu*, Iași, România

<https://orcid.org/0009-0006-6440-2510>

CZU 784.087.61.092(498)

DOI <https://doi.org/10.55383/iadc2024.05>

Concursurile, în general, sunt concepute ca oportunități de afirmare – mai ales pentru tineri – și, de obicei, oferă câștigătorilor recompense financiare. Dar sunt oare acestea tot ceea ce caută un concurent să obțină prin participarea la o competiție? Se poate merge mai departe de atât? Desigur. În străinătate, de mai mult timp, și în România, de ceva vreme, unii organizatori ai concursurilor de interpretare muzicală au început să ofere ca premiu oportunitatea de colaborare cu instituții muzicale. Acest pas important realizat este vital pentru dezvoltarea și evoluția reală a carierei interpreților tineri. Fără a desconsidera valoarea și utilitatea recompenselor financiare, această nouă abordare, din ce în ce mai întâlnită, le facilitează artiștilor adaptarea, recunoașterea și validarea valorii, dar, desigur, și posibilitatea închegării unui viitor profesional, personal și material superior.

***Cuvinte-cheie:** concurs, interpretare, competiție, premiu, oportunitate, colaborare, instituții, sustenabilitate*

¹⁸E-mail: ligiafarcasel@yahoo.ro

Competitions, in general, are designed as opportunities for recognition – especially for young people – and usually offer financial rewards to winners. But are these all that a contestant seeks to gain from participating in a competition? Can we go further than that? Certainly. Having been established abroad for some time and in Romania for a while now, some organizers of music interpretation competitions have begun to offer the opportunity of collaboration with musical institutions as a prize. This significant step is crucial for the real development and evolution of the young performers' careers. Without disregarding the value and usefulness of the financial rewards, this increasingly common new approach facilitates artists in adapting, recognizing, and validating their worth, and, of course, in building a superior professional, personal, and material future.

Keywords: *contest, interpretation, competition, prize, opportunity, collaboration, institutions, sustainability*

Introducere

Dacă vorbim despre umanitate și despre evoluție este esențial să aducem în discuție conceptul de învățare. De ce? Pentru că individul este pus în contexte continue și diverse de învățare, strâns corelate cu supraviețuirea propriu-zisă și cu dezvoltarea personalității. Învățarea implică, pe de o parte, adaptare și, pe de alta, evoluție. În opinia specialistei Dorina Sălăvăstru, „învățarea este răspândită în întreaga lume vie, dar sfera, conținutul, complexitatea și, mai ales, semnificația ei pentru organism depind de treapta de evoluție pe care se află organismele care sunt supuse învățării” [1 p. 13]. Aici, avem de-a face cu acțiunea reciprocă a învățării și a evoluției: învățarea conduce spre evoluție (de diferite tipuri și grade), iar o persoană care a trecut printr-un proces de evoluție va fi dornică să învețe mai mult. Un factor de influență esențială în demararea procesului de învățare a unui elev sau student este curiozitatea, care este în sine o „motivație perpetuă de a învăța, dar și disponibilitatea de a se expune la următoarea lecție” [2 p. 39]. Totuși, învățarea, ca și munca, nu se poate desfășura în absența motivației. Întâlnim din nou relația de reciprocitate, de această dată între motivație și performanță. „Performanța joacă un rol important în dinamica motivațională. Ea este și o consecință a motivației, deoarece cu cât un elev e mai motivat, cu atât performanța sa va fi mai bună” [1 p. 81]. Mergând un pas mai departe, constatăm că motivația poate fi intrinsecă sau extrinsecă; așadar, o persoană poate învăța pentru simpla satisfacție oferită de proces sau pentru o recompensă externă. Desigur, foarte întâlnită este învățarea motivată atât intrinsec cât și extrinsec. În această situație, îi întâlnim cel mai adesea pe participanții la concursuri, care învață și pentru propria evoluție, dar și pentru beneficiile materiale conexe.

1. Învățare-evoluție-performanță

Pentru un artist, fie acesta elev sau student, participarea la concursuri de interpretare este foarte importantă, atât pentru confirmarea și reconfirmarea valorii sale profesionale cât și pentru stabilirea unor borne în parcursul său și a unor noi obiective. Fără îndoială, orice apariție pe o scenă publică – inclusiv cea a unui concurs de specialitate – aduce cu sine recunoașterea la

anumite niveluri și, implicit, potențiale oportunități de colaborare.

Încă din cele mai vechi timpuri spiritul competitiv nu doar că a existat în relațiile interumane, ci, mai mult decât atât, a constituit un element propulsor în evoluția individului și, treptat, a societății. Probabil că nu ar fi prea mult să afirmăm că spiritul competitiv este unul din pilonii supraviețuirii, aspect valabil nu doar în societatea arhaică, ci și în epoca modernă, în termenii specifici. Dacă secole în urmă țelul comportamentelor competitive era strâns legat de câștigarea resurselor vitale, în prezent lupta nu se mai duce necesarmente pentru supraviețuire, ci interesul se concentrează, mai degrabă, în obținerea unui bine profesional și social.

Între procesul de învățare și ideea de competiție există o relație reciprocă. Învățarea aduce cu sine nevoia de a concura pentru a progresa, la fel cum participarea la competiții furnizează experiențe și abilități cu finalitate acumulative. Deși necesitatea studiului constant este evidentă pentru evoluția profesională, cercetătorii, fără a aluneca în plasa redundanței, îi ilustrează și dovedesc o dată în plus greutatea în balanța dintre muncă și rezultate. În studiile efectuate s-a constatat că numărul mare de ore de lucru garantează la modul real un nivel de evoluție direct proporțional. Un alt aspect care face diferența este timpul sau, mai degrabă, experiența anilor. În acest sens, un studiu din 1993 observă că o persoană poate avea performanțe concrete remarcabile după cel puțin un deceniu de muncă sistematică, organizată, consecventă [3 p. 563].

2. Concursurile de interpretare. Considerații

De obicei, în concepția tradițională, la concursurile importante, premiile prevăzute pentru câștigători se concretizează în beneficii financiare, care, în funcție de valoare, sunt, fără îndoială, binevenite. Dar acest tip de recompensă vizează doar realitatea imediată și nu facilitează la modul real și direct sustenabilitatea procesului perpetuu de învățare. Într-un sistem de educație care se dorește modern, centrat pe dezvoltarea eficientă a individului și durabilitatea abilităților dobândite, este important să se creeze legături rentabile între activitatea prezentă și cea proiectată. În România perspectiva clasică asupra competițiilor muzicale, cu tot ce implică acestea, începe să facă pași în spate, lăsând loc unei concepții novatoare, orientate către dezvoltare și continuitate. Astfel, întâlnim din ce în ce mai mulți organizatori de concursuri care concep premiile sub formă de colaborări cu instituții de muzică, oferindu-le astfel elevilor și studenților posibilitatea de a evolua și pe scene consacrate, alături de muzicieni de calitate. Un alt premiu întâlnit în paleta de recompense a concursurilor constă în participarea la cursuri de măiestrie susținute de interpreți de prestigiu.

Cercetătorii internaționali preocupați de interpretarea muzicală – în special psihologul american Lauren Sosniak – au constatat că, pentru a ajunge ca în jurul vârstei de 20 ani să-și

asume un stil propriu de lucru, de învățare și interpretare, un muzician trece prin trei faze cronologice principale de dezvoltare, caracterizate de un anumit tip de abordare specific vârstei; astfel, prima fază este aceea a familiarizării, care include elemente de joc; a doua, presupune direcționarea mai concretă a interesului și creșterea timpului de studiu; în a treia etapă de dezvoltare tânărul artist vădește un interes deosebit pentru personalități marcante din domeniul pe care îl studiază și urmărește să devină discipolul lor [3 p. 562]. Având în vedere această tendință, decizia organizatorilor de concursuri de a oferi tinerilor artiști posibilitatea de a participa la cursuri de măiestrie este nu doar binevenită, ci și necesară. Fie că vorbim de interpreți instrumentali sau vocali, ocaziile de a performa pe scene de prestigiu sunt indispensabile devenirii artistice și profesionale.

Un alt aspect care nu trebuie trecut cu vederea este asigurarea prin diferite mijloace a unui format modern al competiției. De pildă, organizatorii de concursuri au propus în ultimii ani fazele eliminatorii în format online, ceea ce poate constitui un însemnat avantaj logistic pentru participanți. De altfel, așa cum observă cercetătorii, „familiarizată deja cu noile tehnologii, cu mediul online și numeroase aplicații, comunitatea și-a plasat multe dintre activități, provizoriu, desigur, în zona virtuală, ceea ce a reprezentat cumva un lucru pozitiv din perspectiva continuității evenimentelor culturale și educaționale” [4 p. 192].

Pentru a ilustra aspectele amintite, legate de finalitatea practică a concursurilor de interpretare din România în ceea ce privește dezvoltarea profesională, voi realiza o succintă analiză a unor astfel de evenimente. Studiul de față nu se dorește o analiză exhaustivă a concursurilor de interpretare din România, motiv pentru care se concentrează doar pe o selecție de trei, relevante pentru tematica sustenabilității progresului: *Concursul de Interpretare Vocală „Elena Botez” Piatra Neamț*, *VerumSolitus Vocal Competition Cluj-Napoca* și *„Alexandru Fărcaș” VoiceCompetition Cluj-Napoca*. Pentru a înțelege mai bine conceptul fiecărui concurs, le voi aborda pe rând.

2.1. Concursul de Interpretare Vocală „Elena Botez”

Concursul de Interpretare Vocală „Elena Botez” este organizat de Liceul de Arte Victor Brauner din Piatra Neamț și Inspectoratul Județean Neamț, prin intermediul Asociației *Elena Botez* și sub egida Ministerului Educației. În 2024 se desfășoară ediția a VII-a.

Concursul s-a născut din dorința sopranei Cellia Costea de a-i oferi profesoarei sale de canto o dovadă vie a mulțumirii pentru îndrumarea oferită pe parcursul devenirii sale profesionale. Astfel, în 2017, anul în care soprana Elena Botez a împlinit vârsta de 92 de ani, discipola ei a inaugurat concursul care îi poartă numele. Elena Botez s-a născut în 1925 la Piatra

Neamț, unde a și început formarea profesională. Studiile universitare le-a efectuat la Academia Regală de Muzică din București, iar ulterior vocea ei de soprană de coloratură a răsunat pe scenele Teatrului de Operetă *Ion Dacian* din București și a Operei Naționale Române din Timișoara. De altfel, în perioada de tinerețe a avut fericita oportunitate de a cânta și alături de George Enescu [5]. După încheierea perioadei de performanță, Elena Botez s-a întors în orașul natal pentru a-i îndruma pe tinerii artiști lirici ai Liceului de Arte „Victor Brauner” [5].

Juriul concursului are ca președinte onorific pe soprana Elena Botez și ca președinte pe soprana Cella Costea, solistă la Opera Națională din Atena. În fiecare an, ca membri ai juriului, sunt invitate personalități ale vieții muzicale din țară și străinătate. *Concursul de Interpretare Vocală „Elena Botez”* se adresează elevilor de liceu, studenților și masteranzilor.

Începând cu ediția a V-a (2022), organizatorii concursului au făcut un pas înainte pentru a-i ajuta pe tinerii câștigători să-și construiască o carieră solistică; astfel, cele două câștigătoare ale Marelui Premiu, respectiv, sopranele Noemi Onucu (elevă, clasa a X-a, Colegiul Național de Artă *Octav Băncilă* din Iași) și Andra Stoica (studentă, anul IV, Universitatea Națională de Arte *George Enescu* din Iași) au primit oportunitatea de a performa pe scena Operei Naționale Române din Iași de-a lungul stagiunii 2022-2023. În acest mod, experiența de învățare a fost răsplătită cu validarea într-un context consacrat al muzicii clasice.

2.2. *Verum Solitus Vocal Competition Cluj-Napoca*

Verum Solitus Vocal Competition Cluj-Napoca este o competiție tânără, înființată în 2023, ce reunește sub egida sa numele a numeroase instituții lirice din România și Republica Moldova. *Verum Solitus Vocal Competition* urmărește să descopere noi talente operistice și să le susțină în construirea carierei, facilitând astfel plămădirea unei garnituri tinere de soliști.

„Competiția marchează un parteneriat de amploare între Opera Națională Română Cluj-Napoca – prima instituție lirică din țară – și majoritatea instituțiilor lirice din România, în speranța realizării unui proiect de succes care să adauge *Verum Solitus Vocal Competition* pe lista concursurilor interpretative de prestigiu” [6].

Concursul are un juriu generos, alcătuit din artiști consacrați de talie națională și internațională: soliști, dirijori, muzicieni de prestigiu. Premiile oferite câștigătorilor (Marele Premiu pentru voce feminină și Marele Premiu pentru voce masculină) se constituie în extraordinara oportunitate a unui contract în toate teatrele din România, dar și în Teatrul Național de Operă și Balet *Maria Bieșu* Chișinău, cu extindere pe două stagiuni, fiecare reprezentație fiind remunerată cu suma de 5.000 de lei (Opera Națională Română Cluj-Napoca, Opera Națională Română Iași, Opera Maghiară de Stat Cluj-Napoca, Opera Națională București, Opera Națională

Română Timișoara, Teatrul Național de Operă și Balet *Oleg Danovski* Constanța, Teatrul Național de Operă și Operetă *Nae Leonard* Galați, Opera Brașov, Opera Comică pentru copii București, Teatrul Național de Operetă și Musical *Ion Dacian* București). În acest mod, tinerilor vocaliști din România și Republica Moldova, care au vârsta între 20 și 35 de ani, le este oferită posibilitatea extraordinară de a intra în contact cu marile scene naționale, de a-și îmbunătăți și extinde calitățile vocale și scenice în cele mai potrivite contexte și, implicit, de a-și îmbogăți paleta de activități profesionale.

2.3. „*Alexandru Fărcaș*” *Voice Competition*

„*Alexandru Fărcaș*” *Voice Competition* este o competiție organizată de Asociația culturală *Alexandru Fărcaș* (ACAF) sub egida Academiei Naționale de Muzică *Gheorghe Dima* din Cluj-Napoca și se adresează studenților cu limitele de vârstă 18-28 de ani. Asociația ce poartă numele baritonului clujean a fost înființată de discipoli ai muzicianului, ca dovadă de prețuire și onorare. *Alexandru Fărcaș* s-a născut în 1935 la Arad și a trăit până în 2017. A fost dascăl din 1962 la catedra de canto-operă și regie de teatru muzical la Conservatorul de Muzică *Gheorghe Dima* din Cluj-Napoca, instituție a cărei conducere generală a asigurat-o pentru o vreme.

Membrii asociației *Alexandru Fărcaș* își propun să promoveze valorile maestrului lor, așa cum declară ei înșiși: „promovarea culturii muzicale de înaltă ținută, programe educative adresate tinerilor elevi și studenți, descoperirea și lansarea de tinere talente din sfera muzicii vocale, parteneriate cu asociații similare din țară și din străinătate, organizarea de manifestări culturale (Concursul *Alexandru Fărcaș*, Festivalul *Alexandru Fărcaș*, workshop-uri, conferințe, recitaluri)” [7].

Prima ediție, 2023 (ediția pilot) a concursului de canto s-a desfășurat în regim intern. Începând cu prima ediție națională, respectiv, cea din 2024, concursul se extinde la nivel național, cu intenția ca, din 2025, să se lărgescă și în zona internațională.

Dincolo de beneficiile financiare pe care le oferă concursul câștigătorilor, „laureații vor putea evolua în concerte sau spectacole de operă la instituții de profil din țară și străinătate” [7]. Astfel, este alocat Premiul *Elena Teodorini*, ce constă într-un rol în stagiunea 2024-2025 a Operei Române Craiova (câștigat anul acesta de tânărul tenor *Adelin Cadmiellca* din Cluj). De asemenea, este alocat Premiul *Éva László*, concretizat în oportunitatea de a juca un rol în stagiunea 2024-2025 a Operei Maghiare de Stat Cluj (premiu oferit baritonului *Mihai Damian* din Cluj, care a fost, de altfel, și câștigătorul Marelui Premiu *Alexandru Fărcaș*, în valoare de 2.000 de euro).

Ediția de anul acesta a concursului (desfășurată în perioada 22-24 martie 2024) a fost promițătoare, însumând mai bine de o sută de participanți înscriși.

Concluzii

Pentru un elev sau student, a participa la concursuri de specialitate reprezintă atât o experiență de viață cât și o modalitate de învățare. Cu siguranță, nu toate tipurile de personalitate sunt perfect compatibile cu presiunea competiției, însă, fără îndoială, un astfel de context aduce oricărui artist în devenire ocazia de a primi validare, conturarea și solidificarea stimei de sine și, deci, un nou impuls pentru proiecte viitoare.

În contextul modern în care se urmărește din ce în ce mai mult sustenabilitatea procesului de evoluție profesională și artistică, este mai mult decât binevenită propulsarea interpreților către scenele naționale prestigioase. Astfel, este salutară decizia organizatorilor de concursuri de a oferi ca premiu posibilitatea de a realiza roluri solistice în stagiunile instituțiilor de operă și operetă.

În cercetarea de față am urmărit această tendință în desfășurarea a trei concursuri de interpretare vocală: *Concursul de Interpretare Vocală „Elena Botez” Piatra Neamț*, *Verum Solitus Vocal Competition Cluj-Napoca* și *„Alexandru Fărcaș” Voice Competition Cluj-Napoca*. Totuși, un aspect pozitiv și îmbucurător este acela că atitudinea este asumată de tot mai multe concursuri, ceea ce facilitează realizarea unei conexiuni puternice între educația artistică în rândul tinerilor și reflectarea ei în context cultural.

Referințe bibliografice

1. SĂLĂVĂSTRU, Dorina. *Psihologia educației*. Iași: Polirom, 2004. ISBN: 973-0-04235-7.
2. FĂRCĂȘEL, Ligia. Musical education in the family. Challenges and fulfillments in the parent-teacher role. În: *Review of Artistic Education*, no. 25/2023. Iași: Artes, 2023. ISSN = 2501-238X [online]. [accesat 15.03.2024]. Disponibil: <https://sciendo.com/article/10.2478/rae-2023-0007>.
3. GABRIELSSON, Alf. The performance of music. În: *The Psychology of Music*. Second Edition. Editor Diana Deutsch. Cambridge – Massachusetts: Academic Press Series in Cognition and Perception, p.221–272. ISBN-13: 978-0123814609.
4. ȘTEFĂNESCU, Mirela. Spiritul de solidaritate reflectat în educație și cultură. În: *Învățământul artistic – dimensiuni culturale, Conferința științifică internațională, 7 aprilie 2023*. Chișinău: Notograf Prim, 2023, p. 192. ISBN 978-9975-84-202-0.
5. *Figuri marcante — ELENA BOTEZ* [online]. [accesat 15.03.2024]. Disponibil: <https://cooltneamt.ro/figuri-marcante-elena-botez/>.
6. *Verum Solitus Vocal Competition* [online]. [accesat 19.03.2024]. Disponibil: <https://verumsolitus.com/despre-noi/>.
7. *Asociația Culturală „Alexandru Fărcaș”* [online]. [accesat 19.03.2024]. Disponibil: <https://acaf.ro/asociația/>.